

10.1.2018

EOAK/3615/2017

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Päivi Pihlajisto

KOTOUTUMISKOULUTUKSEN EPÄKOHDAT JA ASIOINTI RUOTSIN KIELELLÄ

1 KANTELU

Kantelija ja hänen vaimonsa arvostelivat Varsinais-Suomen työ- ja elinkeinotoimiston (TE-toimisto) Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) ja X Oy:n menettelyä kotoutumiskoulutukseen liittyen. Lisäksi kantelija arvosteli ruotsinkielisten palvelujen järjestämistä.

X Oy:hyn kohdistettu arvostelu koskee muun muassa puutteita opetustilojen turvallisuudessa, opetuksen pedagogisessa toteutuksessa, opetushenkilökunnan asenteita ruotsin kieleen sekä kurssin ja työharjoittelujakson todistuksia. Kantelija katsoo, ettei koulutuksen järjestämisessä noudatettu kotoutumiskoulutusta koskevaa lainsäädäntöä, ja että koulutuksen toteutus oli vastoin kotoutumiskoulutuksen tarkoitusta.

ELY-keskukseen kohdistettu arvostelu koskee sitä, ettei ELY-keskus ole riittävästi huolehtinut siitä, että sen tilaama koulutus toteutuu lain ja määräysten edellyttämällä tavalla. Kantelija epäilee sitä, onko koulutuksen tilaajalla riittävästi tietoa, taitoa ja mahdollisuuksia tarkastaa hankkimansa koulutuksen tasoa tai edes todellista halua puuttua asiaan silloin, kun hankittua koulutuspalvelua käyttävät ihmiset osoittavat palvelussa olevan puutteita, epäkohtia ja virheitä.

TE-toimistoon kohdistettu arvostelu koskee muun muassa sitä, ettei kantelija ole aina saanut palvelua ruotsin kielellä. Kantelijan puolison mukaan kotoutumissuunnitelmaa laadittaessa TE-toimiston virkailija käytti englannin kieltä ja pyysi kantelijan puolisoa toimimaan tulkkina. Kantelijalle ei kerrottu mahdollisuudesta valita kotoutumiskieleksi ruotsia. Kantelijalla oli vaikeuksia saada ruotsin kielellä apua työttömyysetuuteensa liittyvän lomakkeen täyttämässä. Kantelun mukaan saatujen palvelujen ja kohtelun perusteella tuntuu siltä, ettei maahanmuuttajia haluta Suomeen, ja että kantelija on instituutionaalisen syrjinnän kohteena saadessaan TE-toimistolta tietoja avoimista työpaikoista Ruotsissa ja Espanjassa. Kantelija katsoo, että TE-toimisto rikkoo lakia kotoutumisen edistämisestä, pohjoismaiden kielisopimusta, kielilakia ja perustuslakia.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin TE-toimiston selvitys ja työ- ja elinkeinoministeriön lausunto. Ministeriö toimitti lausuntonsa mukana ELY-keskuksen ja X Oy:n selvitykset. Kantelijat antoivat 17.10.2017 vastineensa TE-toimiston selvityksen johdosta. Vastineen johdosta ministeriö antoi vielä lausuntonsa ja toimitti ELY-keskuksen ja TE-toimiston selvitykset.

3 RATKAISU

3.1 TE-toimiston selvitys

TE-toimiston mukaan kantelija on saanut aina asianmukaista palvelua ja hän on saanut kotoutumislain mukaiset palvelut. Mitään erityisasemaa pohjoismaiden kansalaisella ei ole, vaan kaikki asiakkaat ovat kansallisuudesta riippumatta yhdenvertaisia palveluiden suhteen.

Väite ruotsia puhuvien tai ylipäättään maahanmuuttajien syrjinnästä kotouttamispalveluissa on aiheeton.

TE-toimisto katsoo, ettei se ole syyllistynyt lainvastaiseen toimintaan, vaikka kantelija ei ole joka tilanteessa saanut palvelua ruotsiksi. Kun kantelija on halunnut kaiken palvelun ruotsiksi, toive on pyritty toteuttamaan. Kaikki asiantuntijat eivät puhu ruotsia, joten esimerkiksi päivystysluontoisessa tilanteessa ei aina voida taata ruotsinkielistä palvelua. Tässä ei kuitenkaan ole mitään laitonta, sillä viranomaisessa ei edellytetä, että kaikki virkailijat puhuisivat ruotsia. TE-toimisto on parhaansa mukaan yrittänyt ottaa huomioon asiakkaan toiveet, vaatimukset ja palautteet. Äidinkielenään ruotsia puhuvaa virkailijaa kotouttamispalveluissa ei ole, mutta kantelijalle on pyritty järjestämään palvelua ruotsiksi. Sähköposteihin on vastattu ruotsiksi ja kantelija on ohjattu tarvittaessa ruotsinkielisiin puhelinpalveluihin. Puhelinpalvelu on valtakunnallinen, joten ruotsinkieliseen puheluun vastaava henkilö voi olla mistä päin Suomea hyvänsä.

TE-toimisto noudattaa kotouttamislain säännöksiä tulkitsemisesta ja kääntämisestä. Kantelija puhuu hyvin englantia ja asiointi on sujunut hyvin kyseisellä kielellä henkilökohtaisesti ja sähköpostitse asioitaessa.

TE-toimisto viittaa hallintolain 26 §:ään, jonka mukaan asia voidaan tulkita tai kääntää sellaiselle kielelle, jota asianosaisen voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän. TE-toimistossa käytetään alkuvaiheessa sellaista yhteistä kieltä, jota sekä asiantuntija että asiakas hyvin osaavat. Mikäli asiakas osaa esimerkiksi hyvin englantia, tätä käytetään kotoutumissuunnitelman teossa. Tulkkia käytetään vain, kun yhteistä kieltä ei ole. Norjalaiselle ei ole ollut erityistä syytä tarjota ruotsia asiointikieleksi, jos hän ei ole sitä erikseen pyytänyt. Puolisoita TE-toimisto ei pyydä tulkeiksi kotoutumissuunnitelmaan.

Kantelijalle lähetettiin tiedote lähimmästä ruotsinkielisestä kokopäiväisestä kotoutumiskoulutuksesta, koska hän oli aiemmin kysynyt ruotsinkielistä koulutusta. Ajatuksena oli, että koska koulutuksessa oli arviointijakso, siinä olisi voitu katsoa koulutuksen sopivuus. Kantelijalle lähetettiin hänen pyynnöstään kirje siitä, ettei kyseiselle kurssille tarvitse hakea.

Kantelijalle on lähetetty työpaikkatiedotteita ulkomailta olevista työmahdollisuuksista, koska TE-toimiston tehtävänä on tarjota ja tiedottaa työpaikoista. Työpaikat voivat olla myös EU/ETA maissa. Em. tiedotteita lähetetään sekä suomalaisille että maahanmuuttajille. Tarkoitus ei siis ole saada maahanmuuttajia muuttamaan ulkomaille.

Syyskuussa 2016 kantelija ja hänen vaimonsa tavattiin TE-toimistossa. Tällöin nousi esille, että kantelijan vaimo on perustamassa osakeyhtiötä lokakuussa 2016. Kantelijalle selvitettiin, että mikäli hän jää työvoimakoulutuksen jälkeen työttömäksi ja hakee työttömyysturvaa ja em. yritys on perustettu, TE-toimisto tekee selvityspyynnön kantelijan työllistymisestä kyseiseen yritykseen. Kantelijaa ohjattiin pyytämään neuvontaa ruotsinkielisestä puhelinneuvonnasta, jos hänellä on asiasta kysyttävää.

Koulutuksen päättyessä joulukuun 2016 loppupuolella TE-toimiston asiantuntija tapasi kantelijan kouluttajan tiloissa. Tällöin koulutuksessa tehdyt jatkosuunnitelmat käytiin läpi. Kantelijan tilanne vaikutti tuolloin työnhaun suhteen selvältä.

Keväällä 2017 kantelija lähetti sähköpostilla kysymyksiä omaehtoiseen koulutukseen liittyen. Kysymyksiin vastattiin ja samalla todettiin, ettei kantelijan tarvitse tulla henkilökohtaisesti TE-toimistoon, vaan lomakkeet/suunnitelmat voidaan hoitaa esimerkiksi puhelimitse tai sähköpostitse. Samalla kerrottiin, että aika voidaan varata, jos kantelija katsoo sen

tarpeelliseksi. Kantelija ei vastannut sähköpostiin, vaan otti yhteyttä ELY-keskukseen, minkä jälkeen sovittiin ajanvarauksesta. Suunnitelma kotoutujan omaehtoisen koulutuksen tukemisesta päivitettiin.

TE-toimiston mukaan kantelijan kanssa ei tehdä määräaikaishaastattelua, koska hän on omaehtoisessa koulutuksessa.

Turun seudulla pelkästään ruotsia puhuvan maahanmuuttajan vaihtoehdot työllistymiseen ovat rajalliset. Ruotsia äidinkielenään tai muuten sitä hyvin puhuvat kotoutuja-asiakkaat haluavat opiskella suomea. Ruotsin kielen koulutusta haluavia on vain satunnaisesti, muutamia vuodessa, joten omaa kielikoulutusta Turussa ei heille ole mahdollista järjestää. Turun seudulla on mahdollisuuksia ruotsin kielen opintoihin omaehtoisesti, joten asiakkaita ohjataan näihin mahdollisuuksiin, mikäli he haluavat kotoutua ensisijaisesti ruotsiksi. Myös esimerkiksi työkokeilulla ruotsinkielisessä työympäristössä on voitu tukea ruotsin oppimista. Asiakkaille kerrotaan myös muualla olevista mahdollisista ruotsinkielisistä kotoutumiskoulutuksista.

3.2 ELY-keskuksen selvitys

Kantelussa esiin nostetut asiat

Kantelussa esiin nostettuja asioita on käsitelty TE-toimistossa, ELY-keskuksessa ja em. tahojen yhteisissä tapaamisissa, TE-toimiston ja X Oy:n yhteydenpidossa sekä ns. kotoutumiskoulutuksen ohjausryhmässä. ELY-keskukseen on ollut yhteydessä vain kantelijan puoliso, jonka kanssa on keskusteltu kotoutumiskoulutukseen liittyvistä asioista yleisellä tasolla. Kantelun johdosta käytyjä puhelinkeskusteluja ja saatujen sähköpostiviestien käsittelyä on haitannut asioiden laaja kirjo ja niiden kohdistuminen eri viranomaisiin ja lisäksi palvelun tuottajaan. Se, että kantelu tehtiin lähellä ko. kotoutumiskoulutuksen päättymistä useimpien kantelussa mainittujen puutteellisuuksien tultua jo korjattua, on ELY-keskuksen mukaan saattanut aiheuttaa kantelijoille tunteen, ettei kantelun johdosta ole ryhdytty riittäviin toimenpiteisiin.

X Oy aloitti uutena kouluttajana Turun seudun kotoutumiskoulutuksessa maaliskuussa 2016. Sen osuus koko puitesopimuksesta on 40 %. Maaliskuun 2016 alussa X Oy aloitti ensimmäiset kolme eri etenemisnopeuksille suunnattua koulutusta, joista yhtä kantelu koskee.

Ko. suuruusluokan hankinnoissa on hyvin tavallista, että palveluntuottajalla ei aivan hankintakauden alussa ole kaikki tarjouspyynnössä ja hankintasopimuksessa edellytettävät käytännön yksityiskohdat valmiina. ELY-keskus ja TE-toimisto seurasivat tarkkaan koulutuksen etenemistä ja toteutusta. X Oy:n hankkimat tilat täyttivät tarjouspyynnöt vaatimukset, mutta ymmärrettävästi alussa oli haasteita tilojen toimivuuden suhteen. Opettajien pätevyys- ja muut kriteerit olivat kohdallaan. Muodolliset pätevyysvaatimukset eivät kuitenkaan takaa rekrytointien onnistumista. Melko nopeasti saatiin palautetta muun muassa opiskelijoilta puutteista, jotka koskivat tiloja, opetusjärjestelyjä sekä pääosin yhtä opettajaa. Pääosin palaute tuli nopean etenemistavan ryhmästä TE-toimiston virkailijoille asiakastyön kautta. Saadusta palautteesta oltiin yhteydessä X Oy:n opettajiin ja erikseen X Oy:n vastuuhenkilöön. Ensimmäinen kotoutumiskoulutuksen ohjausryhmä pidettiin 15.4.2016, jossa todettiin poikkeava palaute nopeasti etenevien ryhmän osalta.

ELY-keskus piti tärkeänä, että X Oy ryhtyy ripeisiin toimenpiteisiin havaittujen puutteiden korjaamiseksi. Puutteiden korjaamiseen ryhdyttiin välittömästi, mutta tilajärjestelyjen osalta järjestelyt saatiin kaikilta osin kuntoon vasta loppuvuonna. Opettajien yllättävät sairauslomat sijaisuusjärjestelyineen vaikuttavat merkittävästi opiskelijoiden arkeen. ELY-keskuksella tai

TE-toimistolla ei ole käytännössä mahdollista seurata tilannetta viikoittain. ELY-keskuksen näkökulmasta yhteistyö X Oy:n kanssa sujui hyvin. Osa puutteista liittyi toiminnan käynnistämiseen ja osa alkuperäistä hankintasuunnitelmaa pienemmästä asiakasmäärästä. Pienemmästä opiskelijamäärästä johtuen X Oy joutui siirtämään suunniteltuja koulutuksia ja tämä osaltaan vaikutti tilatarpeeseen ja -järjestelyihin.

Kotoutumiskoulutuksen toteutukseen tuli kevättalvella 2016 muutoksia, jotka vaikuttivat osaltaan jo alkaneidenkin koulutusten toteutukseen. Opetushallitus antoi 15.3.2016 opetussuunnitelman perusteiden täydennykseksi uusia vaihtoehtoisia toteutusmalleja, joilla tavoiteltiin muun muassa koulutuspolkujen nopeuttamista, eritasoisten oppijaryhmien tukemista ja ammatillisen osuuden ja räätälöinnin lisäämistä. ELY-keskus kävi kaikkien alueensa palveluntuottajien kanssa yhteiset neuvottelut kesään mennessä ja kaikki kouluttajat sovelsivat uusia malleja osittain myös jo alkuvuonna alkaneissa koulutuksissaan.

X Oy:llä alkoi vuonna 2016 kymmenen uutta kotoutumiskoulutusryhmää, joista kuusi kesällä tai sen jälkeen. Opiskelijoiden määrä keskeyttäneet ja uudet täydentäjät mukaan laskien oli noin 250. Palveluntuottajan tulee ohjata opiskelijat suorittamaan yleisen kielitutkinnon (YKI-testi), mikäli he ovat edistyneet opinnoissaan. X Oy:n osalta tulokset ovat olleet hyviä. Samoin opiskelijoiden eteneminen kotoutumissuunnitelmien jatkoluille ja työllistyminen on toiminut tavoitteiden mukaisesti.

Kantelijan kotoutumiskoulutus alkoi 11.3.2016 ja päättyi 19.12.2016. Kantelijan vaimo otti yhteyttä ELY-keskukseen 3.11.2016, jolloin useimmat kantelussa mainitut epäkohdat oli jo korjattu (opettajan vaihtuminen, opetusjärjestelyt). Näistä toimenpiteistä kerrottiin hänelle. Osa epäkohdista liittyi TE-toimiston toimintaan ja niiden asioiden osalta kantelija ja hänen vaimonsa asioivat TE-toimistossa. Pyynnöstä kantelijan vaimo täydensi kanteluaan sähköpostiviestillään 9.12.2016. Erinäisistä aikataulu- ja yhteydenpito-ongelmista johtuen ELY-keskus antoi suullisen vastauksensa kantelijan vaimolle henkilökohtaisessa tapaamisessa 10.5.2017. Tässä yhteydessä käytiin läpi mm. opetussuunnitelman antamat lukuisat tavat mm. pedagogiikan suhteen sekä aikaisemmin esitellyt kohdat. Tapaamisen pääpaino oli kotoutumispolun jatkon varmistamisessa ja mm. tämän vuoksi sovittiin, että TE-toimisto varaa ajan kotoutumissuunnitelman päivittämiseksi mahdollisimman pikaisesti omaehtoisen opiskelun mahdollistamiseksi sekä uuden todistuksen pyytämiseksi X Oy:ltä, jossa näkyy toisen työssäoppimisjakson ajanjakso.

ELY-keskus kotoutumiskoulutuksen järjestäjänä

ELY-keskus vastaa kotoutumiskoulutuksen hankkimisesta Varsinais-Suomessa. Hankinta toteutetaan kilpailuttamalla ja tarjouspyynnöissä erikseen ilmenevin alueellisin ja sisällöllisin rajauksin. Maahanmuuttajille tarjottavan kotoutumiskoulutuksen määrää ja kohdentamista arvioidaan jatkuvasti TE-toimiston, ELY-keskuksen, kotoutumiskoulutuksen tuottajien ja muiden sidosryhmien kesken. Keskeisiä mittareita koulutustarpeen arvioinnissa ovat TE-toimiston uusien kotoutuja-asiakkaiden määrä ja jonotilanne alkaviin koulutuksiin. Keskeisenä koulutuksen hankintaa ohjaavana tekijänä on valtion talousarviossa kotoutumiskoulutukseen kohdennettu määräraha. Lähtökohtaisesti kotoutumiskoulutuksen tarve vaihtelee vuosittain maahanmuuton määrän ja trendien mukaisesti. ELY-keskus pyrkii ennakoimaan maahanmuuton trendejä ja huomioimaan ne kotoutumiskoulutuksen hankinnoissa ja kilpailutuksissa määrärahojen mahdollistamissa rajoissa.

Yksittäiselle maahanmuuttaja-asiakkaalle tarjottavan kotoutumiskoulutuksen yksilöidympi sisältö (lähinnä etenemisnopeus) ja muun muassa kieli määräytyvät aina yksilöllisen tilanteen ja henkilön tavoitteiden mukaisesti. TE-toimiston asiantuntija ja kotoutuja sopivat

kotoutumissuunnitelmassa tavoitteista ja siihen johtavista palveluista. Asiantuntijat kertovat alueen työmarkkinoista, työllisyystilanteesta ja tarjottavista palveluista. Kotoutujat ohjataan kielelliseen alkukartoitukseen, jolla pyritään selvittämään tarkemmin henkilön aikaisempi koulutus, työkokemus ja muut tekijät. Kartoituksen tuloksen ja suosituksen perusteella TE-toimiston asiantuntija ohjaa kotoutujan hänelle parhaiten sopivaan koulutukseen.

Käytännön kotouttamistyössä yksittäisten kotoutujien yksilöllisiä tarpeita ei aina voida toteuttaa, vaan joudutaan tekemään kompromisseja. Useimmiten kompromissit johtuvat pitkistä odotusajoista oikeanlaiseen kotoutumiskoulutukseen.

ELY-keskus on hankkinut ruotsinkielistä kotoutumiskoulutusta viimeksi vuosina 2011 ja 2012. Koulutuksen hankinta perustui TE-toimiston arvioon ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen tarpeesta Turunmaalla. Koulutus hankittiin X Oy:ltä ja se toteutettiin Paraisilla. Hankintasopimuksesta toteutui vain yksi koulutus eikä siihen sisällyneitä optioita käytetty. Syynä tähän oli ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen vähäinen kysyntä. Kokemukset toteutuneesta koulutuksesta osoittivat, että pitkät odotusajat koulutukseen johtavat hyvin heterogeenisiin ryhmiin, jolloin kouluttajan on hyvin vaikeata toteuttaa opetussuunnitelmaa eritasoisten ja eri lähtötasoilta aloittavien kotoutujien yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Jos opiskelijamäärät eivät mahdollista säännöllistä, vuosittain alkavien koulutusten jatkumoa, niin ko. vaikeudet korostuvat erityisesti. ELY-keskuksen on käytännössä hyvin vaikeata pitää ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen hankintapäätöstä voimassa sen varalta, että tarvetta mahdollisesti ilmenee ja toisaalta palveluntuottajat eivät voi ylläpitää valmiutta koulutuksen järjestämiseen, jos hankintasopimusta ei tehdä. Asiaa hankaloittaa muun muassa hankintalain edellyttämä kilpailuneutraaliteetti, joka edellyttää palveluntuottajien yhtiöittävän koulutuksen tuottamisensa Tämän vuoksi valtionosuusrahoitusta saavat oppilaitokset eivät voi järjestää kotoutumiskoulutusta.

ELY-keskus ja TE-toimisto arvioivat vuosittaisessa suunnitteluprosessissa ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen tarpeen. Vuonna 2014 ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen hankintaa selvitettiin erikseen, koska Paraisten kaupunki teki ELY-keskuksen kanssa sopimuksen pakolaisten vastaanottamisesta. Arvioinnin lopputulos oli se, ettei tarvetta ole, koska Parainen halusi kotouttaa pakolaiset suomenkielellä parempien kotoutumis- ja työllistymismahdollisuuksien vuoksi.

Vuonna 2016 ELY-keskus ja TE-toimisto selvittivät ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen järjestämisen edellytyksiä yhdessä Svenska Kommunförbundetin (SK) sekä Turun ja Paraisten kaupunkien kanssa. Erityisenä epäkohtana tuli esille se, ettei Turussa ole ruotsinkielistä toisen asteen koulutusta. Lähin koulutus järjestetään Paraisilla. Samassa yhteydessä sovittiin, että ruotsinkielisen verkkokoulutuksen mahdollisuuksia selvitetään ja SK vastaa valtakunnallisesta jatkotyöstä. ELY-keskus on selvittänyt syksyllä 2017 yhdessä Paraisten kaupungin ja Axxellin kanssa osana suomenkielistä kotoutumiskoulutusta järjestettävää arkipäivän ruotsin opetusta. Alustavan suunnitelman mukaan asiaa kokeillaan keväällä 2018 alkavassa koulutuksessa.

ELY-keskus katsoo hoitaneensa velvollisuutensa kotoutumiskoulutuksen hankkijana. Ruotsinkielisten kotoutujien alhainen määrä, erityisesti Turun seudulla ja ruotsinkielisten kuntien tekemät kielivalinnat ovat johtaneet tilanteeseen, jossa koulutuksen hankkiminen kilpailutuksen kautta on ollut hankalaa ja osin myös mahdotonta.

Suomen-/ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen tarjoaminen ja kotoutujan mahdollisuus valita

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan TE-toimisto on noudattanut kielilakia, pohjoismaista kielisopimusta, hallintolakia ja kotoutumislakia palvellessaan kantelijaa. Osa kantelussa kuvatuista epäkohdista kertoo enemmän ison TE-toimiston eriytyneestä organisaatiosta ja suuresta asiakasvolyymistä kuin kielilain noudattamatta jättämisestä.

TE-toimisto on kantelijan asiakaspalvelutilanteissa selvittänyt asiakkaan mahdollisuuden ruotsinkieliseen kotoutumiskoulutukseen, mutta on samalla tuonut esiin myös siihen liittyvät edeltä mainitut käytännön ongelmat.

ELY-keskus toteaa, että kielellisten oikeuksien toteutumisen tarkastelussa saattaa olla ristiriitaa eri lakien ja sopimusten yksilölle takaamissa oikeuksissa ja niitä käytännön tilanteissa soveltavien viranomaisten mahdollisuuksissa taata niitä. Yksittäisissä asiakaspalvelutilanteissa TE-toimiston asiantuntijat välittävät ajankohtaisen tiedon työmarkkinoista, työllistymismahdollisuuksista ja kulloinkin tarjottavien palveluiden saatavuudesta ja palveluun liittyvistä yksityiskohdista lakien ja ohjeiden mukaisesti.

ELY-keskuksen mielestä kantelijan tapauksen osalta keskeinen kysymys on, minkälaiset mahdollisuudet TE-toimiston asiantuntijoilla oli käytännön asiakaspalvelutilanteessa tarjota ja suositella hänelle palvelua, jonka hankkimiseen kilpailutuksen kautta tiedetään menevän useita kuukausia eikä silti voida varmuudella taata palvelun toteutumista.

3.3 X Oy:n selvitys

X Oy:n mukaan sen järjestämä aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus toteutetaan Opetushallituksen Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden ja ELY-keskuksen hyväksymän koulutuksenjärjestäjän opetussuunnitelman mukaisesti. Oppimateriaalina koulutuksessa oli käytössä koko ajan uusin nopealle ryhmälle soveltuva suomen kielen oppimateriaali. X Oy:n kouluttajat täyttävät ELY-keskuksen asettamat kotoutumiskoulutuksen pätevyysvaatimukset. Kielen opetuksen toimintakulttuurit ja toteutusmallit ovat erilaisia eri maissa ja eri tasoilla (esim. perusopetus, toinen aste ja aikuiskoulutus). Opettajat ovat myös erilaisia persoonia. Samoin opiskelijoiden taustat ja odotukset vaihtelevat.

1.3.2016 alkaneen kotoutumiskoulutuksen kouluttaja vaihtui valitettavien yllättävien sairauslomien vuoksi kaksi kertaa kurssin aikana, alussa ja lopussa, mutta kaikki ryhmässä opettaneet kouluttajat on hyväksytetty ELY-keskuksella.

Työ- ja elinkeinohallinnon X Oy:ltä hankkima kotoutumiskoulutus on tarjouspyynnön mukaisesti suomea suomeksi. Opiskelijat harjaannutetaan vähitellen suomenkieliseen kommunikaatioon ja viestintään. Luokkaopetuksen aikana kehoitetaan käyttämään suomea, ja toisinaan kouluttaja saattaa joutua pyytämään muiden kielten (etenkin englannin, mutta myös muiden kielten) välttämistä luokassa, jotta opiskelijat rohkaistuisivat käyttämään suomea.

Yksilöohjauksessa voidaan käyttää mitä tahansa kieltä, jotta opiskelija ja kouluttaja varmasti ymmärtäisivät toisiaan. Kaikki X Oy:n työntekijät puhuvat lähtökohtaisesti suomea, ruotsia ja englantia. Lisäksi joukosta löytyy monien muiden kielten osaajia. Tarvittaessa yksilöohjauksiin tilataan ulkopuolinen ammattitulkki. Myös ko. koulutuksen kouluttajat osaisivat ruotsia, mutta opiskelijan norjankielistä puhetta oli paikoitellen vaikea ymmärtää.

Opiskelijoille annettavat kielitaitoarviot perustuvat valtakunnallisiin kielitesteihin, joita käyttää X Oy:n lisäksi suurin osa myös muista kotoutumiskoulutuksen järjestäjistä. Koulutusten todistus pohja on Opetushallituksen opetussuunnitelman mallin mukainen. Kun yksittäisiin todistuksiin sattuu toisinaan inhimillinen virhe, virhe korjataan ja opiskelijalle tehdään välittömästi uusi todistus. X Oy kertoo lähettäneensä kantelijalle uuden, korjatun todistuksen. Todistuksessa on myös maininta opiskelijan harjoittelupaikoista ja harjoitteluiden kestosta.

Ensimmäisen työharjoittelun aikana kouluttaja oli sopimusten mukaisesti viikoittain yhteydessä harjoittelupaikkaan. Toinen harjoittelu sujui siinä määrin hyvin, ettei ollut tarvetta käydä paikan päällä. Toisesta harjoittelujaksosta saamatta jäänyt todistus on mahdollista pyytää työnantajalta. Työnantajat valitettavasti toisinaan unohtavat antaa työharjoittelutodistuksen pyynnöistä huolimatta. X Oy on kantelijan puolesta pyytänyt uutta todistusta hänen harjoittelupaikastaan.

X Oy pahoittelee sitä, että kantelija on kokenut koulutuksen kielteisenä. X Oy ottaa opiskelijoiltaan palautetta sekä säännöllisillä sisäisillä kyselyillä noin kolmen kuukauden välein että koulutuksen lopussa työhallinnon OPAL-palautekyselyillä. Valtaenemmistö opiskelijoista on joko tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä X Oy:n tarjoamiin koulutuksiin.

3.4 Ministeriön selvitys

Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutuksen toteutusta ohjaavat Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteet ja tämän pohjalta koulutuksenjärjestäjän laatima opetussuunnitelma. Opintojen toteutustapaa, etenemistahtia, kohderyhmiä, tasoryhmiä, työssäoppimisen laatua ja määrää voidaan kuitenkin varioida tarpeen mukaan. Viime vuosina on varsin laajasti toteutettu koulutusohjelmia, joissa perinteisen puhtaan kielikoulutuksen ja suomalaiseen yhteiskuntaan perehtymisen rinnalle on tuotu ryhmä- tai yksilökohtaisesti räätälöityjä sisältöjä, kuten henkilökohtaista ohjausta, tutustumista eri koulutusmahdollisuuksiin, valmennusta työhön ja koulutukseen, osaamis- ja ammattitaitokartoituksia sekä työssäoppimisjaksoja yhdessä tai useassa paikassa. Tavoitteena näissä uusissa toteutusmalleissa on ollut nopeuttaa työelämään ja jatko-opintoihin johtavaa polkua. Myös Opetushallituksen opetussuunnitelmien perusteita täydennettiin keväällä 2016 uusilla toteutusmalleilla, joilla koulutuksenjärjestäjiä kannustetaan monipuolistamaan käytännön toteutusta kohti räätälöidympiä ja työelämäläheisempiä malleja.

Kotoutumislain mukaan kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa suomen/ruotsin kielessä taitotason B1.1. Koulutuksen aikana saavutettava kielitaitotavoite voi kuitenkin vaihdella opiskelijan työllistymismahdollisuuksien ja ammatillisten jatkosuunnitelmien edellyttämällä tavalla. Kielitaito ja viestintätaidot eivät myöskään aina kehity samassa tahdissa muiden työelämävalmiuksien kanssa.

Kotoutumiskoulutuksen arvioinnista ja opiskelijalle annettavasta todistuksesta tulee noudattaa Opetushallituksen määräystä aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteista.

Koulutuksen hankinta ja seuranta

Työvoimakoulutuksen laatua varmistetaan koko koulutuksen hankinta- ja toteuttamisprosessin ajan. Koulutuksen suunnitteluvaiheessa laatuun ja koulutuksen onnistumiseen pyritään vaikuttamaan hyvällä ennakointityöllä ja ottamalla huomioon niin työnantajien kuin

opiskelijoiksi tulevan kohderyhmän tarpeet. Tarjouspyynnöissä asetetaan koulutuksen järjestäjälle koulutuksen järjestämiseen liittyen tiettyjä vähimmäisvaatimuksia ja koulutustarjouksia vertaillaan erilaisin laatuksiteerein.

Koulutuksen aikaista laadullista toteutumista seurataan valtakunnallisen opiskelijapalautejärjestelmän (OPAL-järjestelmä), suoran asiakaspalautteen, TE-toimiston yhteydenpidon ja mahdollisen ohjausryhmätyöskentelyn avulla. Lisäksi koulutukseen voidaan tehdä laadunvarmennuskäyntejä. Koulutuksen käynnissä ollessa pyritään siihen, että kullakin koulutuksella on TE-toimiston vastuuvirkailija, joka on yhteydessä niin kouluttajaan kuin opiskelijoihinkin koulutuksen aikana. Näin pyritään varmistamaan, että mahdolliset puutteet tai parantamishdotukset tulevat esille mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja voidaan ryhtyä korjaaviin toimiin välittömästi. OPAL-järjestelmän avulla koulutuksista kerätään paitsi loppupalautteet ja yli kolmen kuukauden koulutuksissa välipalaute tai tarpeen vaatiessa useampi välipalaute.

Koulutuksesta on kerätty OPAL-päätöspalaute. Koulutus on palautteen perusteella sujunut välttävästi/tyydyttävästi. Sanallisessa palautteessa moitteita annettiin opetusjärjestelyistä ja koulutuksen toteuttamisesta yleensä, jotka tukevat kantelijan ja hänen puolisonsa kantelussa esiin nostamia epäkohtia.

Koska koulutuksesta saatiin opiskelijoiden kautta palautetta koulutuksessa ja opetusjärjestelyissä ilmenneistä epäkohdista jo koulutuksen alkuvaiheessa, koulutuksesta olisi ministeriön näkemyksen mukaan tullut kerätä myös välipalaute ongelmien selvittämiseksi ja korjaustoimenpiteiden varmistamiseksi. Ministeriö katsoo, ettei koulutuksessa oleviin epäkohtiin ole riittävällä tasolla puututtu, vaan opiskelijat ovat olleet päätöspalautteen perusteella melko tyytymättömiä koulutukseen.

Ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen tarjonta

ELY-keskuksilla ei ole lainsäädäntöön perustuvaa velvoitetta hankkia ruotsinkielistä koulutusta, sillä asiakkaalla ei ole subjektiivista oikeutta julkisiin työvoimapalveluihin, joita toteutetaan määrärahojen puitteissa. Vaikka lainsäädännöstä nousevaa velvoitetta ei ole, ruotsinkielisen koulutuksen järjestämiseen on kiinnitetty huomiota ja muun muassa voimassa olevassa kansalliskielistrategian toimintasuunnitelmassa työ- ja elinkeinoministeriön johdolla selvitetään maahanmuuttajan kotoutumiskieleen vaikuttavia tekijöitä, minkä pohjalta voidaan päättää mahdollisista jatkotoimenpiteistä.

Hallituksen 14.12.2017 julkaisemassa kertomuksessa kielilainsäädännön soveltamisesta käsitellään myös kotouttamista ja erityisesti ruotsinkielisen kotouttamiskoulutuksen järjestämistä. Keskeisenä huomiona nostetaan esiin, miten voitaisiin kustannustehokkaasti toteuttaa ruotsinkielistä kotouttamiskoulutusta.

Yksittäiselle asiakkaalle tarjottavan kotoutumiskoulutuksen valinta määräytyy yksilöllisen tilanteen ja henkilökohtaisen tavoitteiden mukaan. ELY-keskuksen mukaan TE-toimisto on kantelijan asiakaspalvelutilanteessa selvittänyt asiakkaan mahdollisuuden ruotsinkieliseen kotoutumiskoulutukseen, mutta tuonut esiin siihen liittyvät käytännön ongelmat. Asiakkaan tavoitteena on kuitenkin ollut myös suomen kielen opiskelu.

Asiointi ruotsin kielellä ja TE-toimiston asiakaspalvelu

Kotoutumissuunnitelmassa TE-toimisto sopii yhdessä maahanmuuttajan kanssa niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajaa hankkimaan

suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavia tietoja ja taitoja. Vaikka kotoutumissuunnitelma on henkilökohtainen, kielivalintaan vaikuttaa tosiasiallisesti muun muassa kotoutumispalvelujen sen hetkinen saatavuus.

Kantelija ja hänen vaimonsa arvostelevat TE-toimistoa siitä, että kantelijalle lähetettiin tiedote Uudeltamaalla järjestettävästä ruotsinkielisestä kotoutumiskoulutuksesta, joka ei vastannut kantelijan kielitaitotasoa, ja työpaikasta EU-alueella. TE-toimiston selvityksen mukaan tiedottaminen koulutuksista ja työpaikoista on normaalia asiakaspalvelutyötä, eivätkä ne velvoittaneet asiakasta mihinkään. Työ- ja elinkeinoministeriö kuitenkin toteaa, että asiakkaalle tarjottavien ja tiedotettavien palveluiden lähtökohtana on, että ne vastaavat asiakkaan palvelutarpeeseen.

TE-toimiston antaman selvityksen mukaan kantelija sai asianmukaista palvelua TE-toimistossa asioidessaan. Kotoutumisen edistämisestä annetun lain 5 §:n ja hallintolain 26 §:n mukaan asia voidaan tulkita tai kääntää sellaiselle kielelle, jota asianosaisen voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän. Kantelijaa on palveltu ruotsiksi muun muassa ajanvarauksella sovituissa henkilökohtaisissa tapaamisissa, sähköposteihin on vastattu ruotsiksi ja asiakasta on ohjattu kiireellisissä tilanteissa ottamaan yhteyttä valtakunnalliseen ruotsinkieliseen puhelinpalveluun. Kantelussa kuvatut epäkohdat ruotsinkielisen palvelun osalta kuvaavat ison TE-toimiston eriytynyttä organisaatiota ja suurta asiakasvolyymia: akuutteihin tilanteisiin ei ole aina saatavilla ruotsinkielistä asiantuntijaa.

Ministeriö katsoo, että ELY-keskus on toteuttanut velvollisuutensa kotoutumiskoulutuksen hankinnassa ja TE-toimisto ja ELY-keskus ovat ottaneet toiminnassaan huomioon julkisista työvoima- ja yrityspalveluista annetun lain, hallintolain ja kotoutumislain säännökset sekä kielilain ja pohjoismaisen kielisopimuksen. TE-toimisto on pyrkinyt tarjoamaan palveluita ruotsinkielellä siinä laajuudessa kuin se on ollut mahdollista huomioiden TE-toimiston henkilöresurssit.

3.5 Asian arviointi

Oikeusohjeet

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 20 §:n mukaan kotoutumiskoulutuksena oppivelvollisuusiän ylittäneelle maahanmuuttajalle järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. Kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnustamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta. Suomen tai ruotsin kielen opetusta annetaan Opetushallituksen aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Luku- ja kirjoitustaidon opetusta annetaan Opetushallituksen luku- ja kirjoitustaidottomien aikuisten maahanmuuttajien opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Kotoutumiskoulutuksen kielellisenä tavoitteena on, että maahanmuuttaja saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan peruskielitaidon.

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain 21 §:n mukaan kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädetään. Kotoutumiskoulutusta voidaan järjestää myös omaehtoisena opiskeluna. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa työvoimakoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä toimialueellaan. Työ- ja elinkeinotoimisto

ohjaa maahanmuuttajan työvoimakoulutuksena toteutettavaan kotoutumiskoulutukseen tai hakeutumaan omaehtoiseen opiskeluun.

Työvoimakoulutuksena toteutettavaan kotoutumiskoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden oikeuksiin sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 5 luvun 4 §:ssä säädetään opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista. Koska kotoutumiskoulutuksesta ei ole erillistä lainsäädäntöä, sovellettavaksi tuli ko. kotoutumiskoulutuksen toteuttamisen ajankohtana ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettu laki (631/1998), jossa ei ollut tulkittamista, kääntämistä tai muita kieltä koskevia säännöksiä.

Perustuslain (731/1999) 17 §:n 2 momentin mukaan jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä turvataan lailla.

Kielilain (423/2003) 10 §:n mukaan valtion viranomaisessa ja kaksikielisessä kunnallisessa viranomaisessa jokaisella on oikeus käyttää suomea tai ruotsia. Viranomaisen on lisäksi järjestettävä asiassa kuultavalle mahdollisuus tulla kuulluksi omalla kielellään, suomeksi tai ruotsiksi. Säännöksen perusteluiden mukaan oikeus käyttää suomea tai ruotsia on kansalaisuudesta riippumaton (hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi kielilainiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi, HE 92/2002 vp).

Sopimus Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä Pohjoismaiden kansalaisten oikeudesta käyttää omaa kieltään muussa pohjoismaassa koskee sopimuksen 1 artiklan mukaan suullista ja kirjallista kanssakäymistä viranomaisen ja muun julkisen toimielimen kanssa, ei kuitenkaan puhelinkeskusteluja. 2 artiklan 1 kappaleen mukaan sopimusvaltiot sitoutuvat vaikuttamaan siihen, että sopimusvaltion kansalainen tarvittaessa voi käyttää omaa kieltään asioidessaan muun sopimusvaltion viranomaisissa ja muissa julkisissa toimielimissä. Tämä koskee tuomioistuinten lisäksi lähinnä sellaisia julkisia toimielimiä kuin sairaanhoito-, terveydenhoito-, sosiaali- ja lastensuojeluviranomaisia sekä työvoima-, vero-, poliisi- ja kouluviranomaisia. 2 artiklan 2 kappaleen mukaan tuomioistuinten ja muiden julkisten toimielinten on mikäli mahdollista huolehdittava, että sopimusvaltion kansalainen saa niiden käsiteltävissä asioissa tarvittavan tulkittamis- ja kääntämisyavun. Rikosasiassa on kansalaisen aina saatava tarvittava tulkittamisapu.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle em. sopimuksen hyväksymisestä (HE 109/1982 vp) todetaan 2 artiklan 1 kappaleen osalta, että kyseessä on suositusluonteinen perusmääräys sopimusvaltion kansalaisen oikeudesta käyttää omaa kieltään asioidessaan muun sopimusvaltion viranomaisissa ja julkisissa toimielimissä. Em. oikeus on rajoitettu tapauksiin, joissa oman kielen käyttämiseen on tarvetta. Jos asianomainen hallitsee virallisen toimielimen kielen riittävän hyvin, hänen tulee ensi sijassa käyttää sitä. 2 artiklan 2 kappaleen määräys on laadittu ehdolliseksi, sillä tuomioistuimen ja muun julkisen toimielimen on huolehdittava tulkittamis- ja kääntämisyavusta, mikäli mahdollista.

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain 5 §:n mukaan viranomaisen on huolehdittava asian tulkittamisesta tai kääntämisestä, jos maahanmuuttaja ei osaa kielilain (423/2003) mukaan viranomaisessa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä taikka hän ei vammaisuutensa tai sairautensa vuoksi voi tulla ymmärretyksi tässä laissa tarkoitettussa asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta. Viranomaisen huolehtii mahdollisuuksien mukaan tulkittamisesta ja kääntämisestä myös muussa maahanmuuttajan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevassa asiassa. Asia voidaan tulkita tai kääntää sellaiselle kielelle, jota maahanmuuttajan voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän.

Hallintolain 26 §:ssä on säännös tulkitsemisesta ja kääntämisestä asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta. Säännöksen 1 momentin mukaan viranomaisen on järjestettävä tulkitseminen ja kääntäminen asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta, jos:

- 1) romani- tai viittomakieltä taikka muuta kieltä käyttävä asianosainen ei osaa viranomaisessa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä; tai
- 2) asianosainen ei vammaisuuden tai sairauden perusteella voi tulla ymmärretyksi.

Hallintolain 26 §:n 2 momentin mukaan asia voidaan tulkita tai kääntää sellaiselle kielelle, jota asianosaisen voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän. 3 momentin mukaan asian selvittämiseksi tai asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi viranomainen voi huolehtia tulkitsemisesta ja kääntämisestä muussakin kuin 1 momentissa tarkoitetussa asiassa. 4 momentin mukaan Suomen ja ruotsin kieltä käyttävän oikeudesta viranomaisen järjestämään tulkkaukseen sekä käännökseen säädetään kielilaissa (423/2003). Tulkitsemisesta ja kääntämisestä saamen kielelle on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään. Viranomaisen on myös huolehdittava siitä, että muiden pohjoismaiden kansalaiset saavat sen käsiteltävissä asioissa tarvittavan tulkitsemis- ja käännösavun.

Julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) 6 §:n 1 momentin mukaan valtion henkilöstöltä, jolta edellytetään säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkintoa, vaaditaan kaksikielisessä viranomaisessa viranomaisen virka-alueen väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Muulle kuin edellä tarkoitetulle henkilöstölle asettavista suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista (1392/2014) annetun valtioneuvoston asetuksen 22 §:ssä on säädetty kelpoisuusvaatimuksista työ- ja elinkeinotoimiston tehtäviin. Em. säännöksen mukaan korkeakoulututkintoa edellytetään työ- ja elinkeinotoimiston johtajalta ja psykologilta.

Kannanotto

Kielilain 10 §:n perustelujen mukaan kaksikielisen viranomaisen on käytettävä yksityishenkilön kieltä ilman tulkkia ja ilman käännösapua, koska viranomaisella on 23 §:n 1 momentin mukaan velvollisuus huolehtia siitä, että yksilön kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä, ja koska viranomaiselta vaaditaan molempien kansalliskielten riittävä hallintaa. Viranomaisen on huolehdittava siitä, että yksilön kielelliset oikeudet jokaisessa yksittäistapauksessa voivat toteutua esimerkiksi sopivilla työvuorojärjestelyillä tai varmistamalla, että henkilöstössä on kielitaitoisia henkilöitä (HE 92/2002 vp).

Saadun selvityksen perusteella minulla ei ole aihetta epäillä, etteikö TE-toimistossa ja työ- ja elinkeinohallinnossa olisi yleisesti pyritty järjestämään palvelut kielilain tarkoittamalla tavalla.

Käsitykseni mukaan kantelijan palveluissa käytettävän kielen osalta esiin tulleet ongelmat ovat johtuneet ainakin osittain siitä, että kantelijan äidinkielen ollessa norja hänen ruotsin kielen taitoonsa ei ole TE-toimistossa kiinnitetty heti alussa riittävästi huomiota. Kun kantelija ei ilmeisesti ainakaan alkuvaiheessa ole selkeästi ilmoittanut haluavansa asioida ruotsin kielellä, pidän ymmärrettävänä, että TE-toimisto on pyrkinyt palvelemaan häntä englannin kielellä, jota kantelija on asian laatuun nähden riittävästi ymmärtänyt. Toisaalta se, että kantelijan äidinkieli on norja, olisi mielestäni tarjonnut TE-toimistolle perusteen selvittää lähemmin asiakkaan mahdollisuutta käyttää ruotsia. Ottaen kuitenkin huomioon sen, että TE-toimisto on sen

jälkeen, kun kantelija on selvästi ilmaissut halunsa asioida ruotsin kielellä, siirtynyt antamaan hänelle palvelua ruotsin kielellä, katson omalta osaltani riittäväksi, että kiinnitän TE-toimiston huomiota kielilain säännöksiin, joiden mukaan jokaisella on valtion viranomaisessa oikeus käyttää suomea tai ruotsia ja viranomaisen tulee toiminnassaan oma-aloitteisesti huolehtia siitä, että yksityishenkilön kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä. Oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä on painotettu sitä, että kielelliset oikeudet tulee turvata ilman, että niihin tarvitsee erikseen vedota.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan oikeusasiamies ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Säännös kuvastaa laillisuusvalvonnassa olevaa harkintavaltaa.

Muista kantelussa esille otetuista seikoista katson riittäväksi rajoittua lyhyesti arvioimiaan sitä, ovatko ELY-keskus ja TE-toimisto menettelleet kotoutumiskoulutuksen hankinnassa niitä velvoittavien säännösten ja ohjeiden mukaisesti ja onko koulutuksen toteutuksen julkinen valvonta ollut asianmukaista.

ELY-keskus myöntää, että erityisesti X Oy:n toteuttaman kotoutumiskoulutuksen alkuvaiheessa esiintyi ongelmia. Saadun selvityksen perusteella ELY-keskus ja TE-toimisto ovat valvoneet kotoutumiskoulutuksen toteutusta ja olleet epäkohtien osalta yhteydessä kouluttajaan, jonka on edellytetty korjaavan puutteet. Yhdyn työ- ja elinkeinoministeriön näkemykseen siitä, ettei kotoutumiskoulutuksen epäkohtiin ole riittävällä tasolla puututtu, ja että koulutuksesta olisi tullut kerätä myös välipalaute ongelmien selvittämiseksi ja korjaustoimenpiteiden varmistamiseksi.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.5 esittämäni käsitykset työvoimakoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen valvonnasta ja huomion kiinnittämisestä kielilain säännöksiin TE-toimiston ja ELY-keskuksen tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän TE-toimistolle ja ELY-keskukselle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lähetän jäljennöksen päätöksestäni myös työ- ja elinkeinoministeriölle.

Kantelu ei anna minulle aihetta muihin toimenpiteisiin.